

Amtmand, Conferentsråd Gerhardt Faye,

født i Norge 22de Febr. 1760, død i Thisted 12te Marts 1845.

Af Jens Damsgård, Klim.

Ved at sysle med Thisted Amts Historie i Begyndelsen af forrige Århundrede var der et Navn, jeg Gang på Gang traf på, og det var Navnet *Gerhard Faye*. Jeg lagde snart Mærke til det fremmedartede, franske Navn, og jeg forstod, at det ikke blot var et ejendommeligt Navn, men at selve Manden, der bar Navnet, måtte være en af dem, der særlig var med til at bygge op dansk Kultur og dansk Åndsliv i sin Tid. Og så samlede jeg Materiale rundt om fra I. Kirkebøger, Præsternes Embedsbøger, Sognerådsarkiver o.s.v. Men der var stadig for mange Huller i mine Optegnelser til at jeg kunde få et pålideligt Billede af Amtmand Fayes karakter og Livsarbejde. Da førte Forholdene mig i Forbindelse med Gerhard Fayes Sønneson, Hr. Toldinspektør Faye, Thisted. Hr. Faye overlod da mig til Afbenyttelse sin Bedstefaders efterladte Papirer, Digtsamlinger m. m. Derved blev jeg i Stand til at skrive nedenstående Artikler.

I.

FAMILIEN FAYE er, som Navnet tyder på, fransk i sin Oprindelse, men bosatte sig i det 16de Århundrede i Skotland, hvorfra Familien siden gik over til Bergen i Norge. Købmand David Markussen Faye døde i Bergen 1718. Hans Søn Gerhard Faye var Sognepræst til Holt og Moland i Norge. Hans Søn Andreas Faye, Provst efter sin Fader, blev 1758 viet til Ane Margrete Karine Flintoug, og deres ældste Søn var *Gerhard Faye*, der efter at have studeret i København gik en meget trang Tid igennem, indtil han ved Århundredskiftet blev Amtmand over Thisted. Den fyrretyveårige Mand var da gennem Livets Kamp for at nå frem

Gerhard Faye

bleven modnet til at tage op et Rydnings- og Opbygningsarbejde i Thisted By og Thisted Amt.

Som 62-årig Mand udgav han en Digtsamling ”Kærminder”, en Samling ejendommelige Digte, der giver os et udmærket Billede af denne Mands rige Følelsesliv. Han skriver selv ved Udgivelsen af denne Samling:

”For dem, der i offentlige Blade har gjort mig den Ære, at nævne mit Navn blandt Danmarks hensovede Digtere, vil det synes underligt, at se min Genfærd opstige af sin Grav for at nedlægge en eneste Markblomst på Musernes Alter. Og vil ikke du nysgerrige Verden spørge, hvorfor Forfatteren, som i sit hele Liv har ladet sine små Arbejder henhvile i ubemærket Dunkelhed, nu i sin Alderdom fremdrager dem af Mørket? Forfængelighed! råber man: Forfængelighed! O, nej! - Jeg måtte da have et højere Begreb om mit Digtterværk, end jeg virkelig har. Jeg vilde da næppe i Forfængelighedens Alder have forsømt mit Talent, og behandlet mine egne Arbejder så ligegyldigt, at måske den halve Del af, hvad jeg har skrevet, er tabt. Nej! Grunden til, at jeg har skrevet så lidet og udgivet disse Arbejder så sildig, ligger ene i mit foregående Liv og i de Stillinger, hvori Skæbnens Hånd satte mig. - Det tredje Decennium af mit Liv var ikke lykkeligt. Vel kan man ikke nægte, at et passende Mål af Modgang skærper Indbildningskraften, forædler Hjærtet og udvikler Følelsen i denne Digterkunstens Guldalder, men det Mål, som blev mig tildelt, var altfor rundeligt, det *nedtrykkede min Sjæl for dybt*; og når jeg da engang imellem greb den forstemte Harpe, så lød den kun i dybe elegiske Toner, der alene kunde behage dem, hvis Følelser var ligestemte med mine, eller som kendte og deltog i mit Livs Roman. Jeg har derfor i en senere Alder tilintetgjort disse Klagesange, der kun var skikkede til at stemme Hjærtet til Vemod. Med det fjerde Decennium i mit Liv indtrådte en lykkelig Periode. Jeg blev ansat i et Embede, der fordrede hele min Kraft. Da flygtede de fornærmede Muser. I ti År så jeg dem ikke mere, men efter den Tid vendte de stundom tilbage. De mødte mig på mine ensomme Vandringer i *Christiansmindes* smilende Marker eller under Skyggerne af de yndige Lunde, som jeg selv havde plantet. Her rakte Muserne mig den bortslængte Harpe, og jeg fandt mig da ganske tilbagesat i min Ungdoms sværmende Alder.”

Mange af Fayes Sange bærer Præg af, at han var Theolog før han blev Jurist, andre taler særlig Naturens Pris, og i nogle slår han på de

humoristiske Streng, således i *Ægteskabets Lyksalig hed*.

En snorrig Ting, en snorrig Ting
er Hjærtet, som man ved;
det flagrer som en Bi omkring
på Glædens Blomsterbed.
Så er det her - så er det der -
og ingensteds tilfreds det er;
men vil dog stedse synes fro.
O!

En snorrig Ting, en snorrig Ting
er Elskov i vor Barm.
Svip! har man først en Fæsting,
Svup! har man Sorg og Harm.
Så vrævler man og kævler man;
for Amor ta'r man Hymen an,
skønt hin ved Altret løb sin Vej.
Ej!

En snorrig Ting, en snorrig Ting
er Kvinden med sin Mand.
Ved mindste Forfald: kling, kling, kling!
og alting står i Brand;
og Knald og Fald man stemmer i;
snart Dissonants, snart Harmoni,
Hvorefter Hymen danse må.
Å!

II.

Der var meget at tage fat på, da Faye ved Århundredskiftet kom til Thisted. Her var man midt inde i Udskiftningen. Allerede i 70 Årene var den begyndt, og desværre var Udskiftningen pådrevet stærkt, skønt Sansen derfor slet ikke var vakt hos Almuen. Fra 1785-1805 tager Udskiftningen i Amtet særlig Fart, men det viser sig tydeligt, at jo sildigere den er udført, desto bedre er den bleven det, og her er det tydelig Amtmand Fayes praktiske Hånd, der har styret til det bedre. For Hjortdal Sogn i Amtets nordøstlige Hjørne er der dog en Undtagelse. Denne Amtets *sidste* Udskiftning foretoges i 1828 af Løjtnant Sørensen; og Faye så godt, at det var dårligt, men gav til Grund, at Byen ligger i en lang Strækning, og ingen vilde flytte ud, hvorfor hver Gård vel fik sin Agerjord samlet, men i lange smalle Strimler. Med Hensyn til Kultivering, Dræning og Udgrøftning af de mange Engdrag i Amtet var Faye også på Færde, og et stort Arbejde har han udrettet i den Retning. 1820 oprettede han sammen med Justitsråd Caroc og Seminarieforsøger Bentzon et Selskab til Fremme af Havesagen i Thisted Amt. Fra dette Selskab kunde fås Præmie og Understøttelse til Indhegning og Dyrkning af i det mindste 3 Skpr. Land geom. Mål, samt til Uddeling af Frugttræer m. m. Særlig i Hillerslev Herred så man Virkningen af denne Forenings Arbejde. Faye skriver, at i V. Han Herred stod Havedyrkningen længst tilbage. I Vust og Klim ”ses således knapt et Træ”. I Øsløs og Arup fandtes de smukkeste Haver og om Efteråret

mødte de på Torvet i Thisted med deres ”Jordfrugter”. Særlig har Amtmanden lagt Mærke til Søndergårds Have i Øsløs på 2 Tdr. Land, hvis Ejer Anders Christian ”har vist megen Smag ved Anlægget”. Der fandtes et smukt engelsk Anlæg, et Springvand med unge Frugttræer i Kreds udenom. Den smukkeste Have i hele Amtet var på Højris og var 4 Tdr. Land. Hvilken Betydning Samtiden tillagde Conferentsråd Faye med Hensyn til Agerbrugets Udvikling i Amtet ses af nedenstående Udtalelse af Provst Djørup i V. Torup fra 1843:
”Endelig er der, efter Indbydelse af Hr. Pastor Licent theol. Damkjær i Kjettrup og ved Forfatteren af disse Blade (Djørup), den 22de Februar 1841, på den for Agriculturens Fremme nidkære og derfor utrætteligt, endnu som Olding med Ungdoms Kraft virkende Amtmands, Hr. Conferentsråd Fayes Fødselsdag, stiftet et ”*Landoekonomisk Selskab for Thisted Amt*”, der i de udgivne Love har udtalt det som sit Formål ”ved alle de Midler og på alle de Måder, der staa i dets Magt, og som til enhver Tid anses for de hensigtsmæssigste, i Thisted Amt i enhver Retning at ophjælpe og fremme Agerbruget og alle dermed i Forbindelse stående materielle Interesser.”

Med Hensyn til Vejanlæg i Amtet, da var Faye ligefrem berømt i sin Tid. Medens de andre Amters Veje ligefrem var ufremkommelige, anlagdes ved Fayes energiske Foranstaltninger Vejen fra Odde sund til Hjerring Amts Grænse øst for Fjerritslev. Det betød mere for den Tids Beboere end en Bane nu. Men der har også været noget meget selvrådigt over den gamle Faye. Han vilde selv bestemme, hvor Vejene skulde gå. Således vilde han have dem op på de højeste Punkter. Læg Mærke til Vejen ved Østerild, Bjerget o.s.fr. Altid vilde han op, hvor der var Udsigt. De gamle fortæller: Det var fordi, Faye var Nordmand og som sådan vilde færdes på Højderne.

Ude ved Kysterne sad Strandfogderne og regerede som Småkonger mellem Fiskerne. Det herreløse Vrag tilegnede de sig efter eget Fordogtbefindende. Faye optrådte meget bestemt mod dette Uvæsen. I en Skrivelse, dateret 9de Januar 1807, skriver han til Toldinspektør, Kaptein Langeland, at han må have bedre Opsyn med Forbjergere og Strandfogder og en nøjagtig Fortegnelse skal forfattes over det indstrandede Gods, og hvis nogen viser Modvillighed, skal han straffes.

I Misvækståret 1835 avledes kun lidt Korn, så Bønderne i Foråret 1836 manglede Såkorn. Faye var ivrig på Færde for at skaffe Hjælp, hvad vi kan se af nedenstående Skrivelse til Sognepræsterne:

”Endskønt jeg ikke har kunnet udvirke, at Kornvahrer til Vårsæd er bleven hidsendt til Amtets Fornødenhed, har jeg dog erhholdet Løfte om en Pengeforstrækning til nogle Kornvahrers

Indkøb for de allermeest trængende her i Amtet; men da disse er mig ubekendte tillader jeg mig ærbødigst at anmode deres Velærværdighed om, at De om muligt med allerførste Post ville give mig en Fortegnelse over de højst Trængende under deres Pastorat (thi Havre Såtiden er snart for Hånden). Til Efterretning for Købere anmeldes, at jeg har sluttet Akkord med Hr. Consul Lützhøft her i Byen om Leverancen imod Betaling af 4 Rbd. for godt Sædebyg til i det mindste 10 Lpd. og 8 Pd. Vægt, og for Havren, der i det mindste skal holde 7 Lpd. 4 Pd. Vægt 15 Mk. pr. Tønde. I Forhold til den Sum jeg har at disponere over, kan Pastoratet ikke bekomme mere end „Td. Byg og „Td. Havre. Herefter måtte deres Velærværdigheds Anvisningsliste rette sig; ligesom også de vedkommende måtte tilkendes, at der for dem, som ej straks kunne betale det modtagne Korn, forundes dem Kredit til 1ste Oktober indeværende År under Caution for Købesummens Tilbagebetaling i rette Tid. Det anmærkes, at Havren endnu ikke er ankommen her til Byen, men kan forventes med første føjelig Vind.

Thisted Amtshus, den 11te April 1836.

Faye."

III.

Det faldt som af sig selv, at Faye i sin Virksomhed sluttede sig nær til Præstestanden. Rundt om i Amtet sadde disse gamle praktiske Teologer Damkjer i Kettrup, Djørup i V. Thorup o.s.fr. Kampen mod Hernhutismen var ved at dø hen. Kun enkelte Steder på Mors, i Øsløs-Vesløs-Arup, i Gøttrup og i Vust var der lidt Røre mod den herskende Rationalisme; men ellers var Folk så rart lullet ind i åndelig Ligegyldighed og Søvn. I Klim havde der i den forrige Amtmands Tid været meget stormende Optrin. Præsten og Herredsfogden havde med hård Hånd opløst de gudelige Forsamlinger. Faye søgte ved personlig Samtale med Præsterne at skabe Fred, og det lykkedes ham mærkelig hurtig at vinde både Gejstlighed og Lægfolk for Freden, så det forrige halve Århundredes Kamptid afløses af fuldstændig Fred på det kirkelige Område. Fra 810-1845 høre vi kun svage Efterdønninger af de Kampe, som jeg nøjere har omtalt i Historisk Årbog for 1906. - Præsterne skulde jo selvfølgelig bestille noget, og de slår sig så på Landbrug og hvad dertil hører. Fayes gode Ven Provst Djørup i V. Thorup skrev en Mængde Landbrugsliteratur på Fayes Opfordring. På den anden Side har Djørup selvfølgelig kun Ros tilovers for den gamle Amtmand. Han skriver således blandt andet om Fayes fortrinlige Veje: "Den rejsende fryder sig ved at rulle let hen på de macadamiserede Veje, der ere et uforgængeligt Mindesmærke om den hæderkronede Olding, som nu i 35 År ufortrødent

har arbejdet for dette Værk, hvorved Thisted Amt udmærker sig frem for andre i Jylland. Amtmand Fayes Veje er noksom bekendte for enhver rejsende, der én Gang har prøvet at komme på dem fra de tilgrænsende Amter". For Oplysningen i Amtet var Faye en trofast Ven. Snedsted Seminarium havde i ham en trofast Støtte under de økonomisk trange Tider omkring ved 1820. Med Hensyn til Ordningen af Skolevæsenet ude i Amtet måtte han tage mangan en Tørn med Amtets selvrådige Godsejere. I Følge Fdng. af 23. Januar 1739 havde Amtmanden og Herredsprovsterne det overordnede Tilsyn med Amtets Skolevæsen. Men der var stor Uklarhed om Forståelsen af Forordningen af 1739. Der var således det vanskelige Forhold mellem Degne og Skoleholdere og de mange forskellige Autoriteter, i hvis Hænder Forvaltningen var lagt. Faye fandt selvfølgelig megen Modstand at overvinde hos selve Almuen, der ikke forstod Oplysningens Betydning, men det var ikke den værste Modstand. Nej, den lå i Tidens Fattigdom, Manglen på Pengemidler og Godsejernes afgjorte Utilbøjelighed til at bringe de Ofre, der krævedes. Ved Reskr. af 30. Marts 1742 var Skolevæsenet i Virkeligheden voldgivet den rene Vilkaarlighed. Nogle Steder byggede man Skoler, men fik dem slet ikke i Brug, da ingen vilde betale Lærerløn. Ja, Godsejerne her i Amtet indgav endog i Året 1809 et Andragende til Kancelliet, hvori de krævede, "at det frie Hartkorn aldeles skulde forskånes for at have noget med Skolevæsenet at gøre". Faye tog Kampen op mod Godsejerne på det Punkt og sejrede. En Mængde dygtige Lærere blev ansat og de usle Lønforhold blev betydelig forbedret. Når Faye var ude på Rejse i Amtet, besøgte han ikke sjældent Skolerne. Klim Skole besøgte han således flere Gange, når han var i Besøg i Provstegården i V. Thorup. Ved mange Skoler sørgede han for at få tillagt Havejord, ligesom han skænkede gratis Træer til Læreren, når han vilde plante.

Det blev jo især Faye, der kom til at gennemføre den ny Skoleordning af 29. Juli 1814. Midt under Statsbankerotten kom den ny Skoleordning og føjede sit stærke Krav til den i Forvejen hårdt trykkede Befolkning. Men det var Hans kgl. Majestæt Frederik den 6tes Lov, og det var for Faye omtrent som Guds eget. For var der en kongetro Mand i Landet på den Tid, da var det Amtmanden i Thisted. Der fortælles af de gamle, at Faye altid læste noget af en kgl. Skrivelse, når han var til Stede ved Indvielse af Skoler eller lignende. Jeg tænker mig, at det har været de alvorlige Ord, hvormed gamle Frederik sendte sin Skoleordning ud i Livet, "at som det stedse blev en vigtig Genstand for vor landsfaderlige Omhu, at Statens tilvoxende Ungdom betimeligen lærtes at kende, hvad enhver skylder Gud, sig selv og andre, og hvorledes han ved retteligen at bruge sine Evner

kunde blive gavnlige for Borgersamfundet, så have Vi med lige Nidkjerhed som Danmarks fremfarne Konger bestræbt Os for, at Almueskolevæsenet måtte bringes til den størst mulige Fuldkommenhed".

Skoleprotokollerne fra Århundredets Begyndelse viser, at Kongens gode Håb gik i Opfyldelse. Faye skriver således, at medens ved Tiden 1810 kun ganske få kunde læse og skrive, var det ved 1825 således, at de fleste kunde både læse og skrive af de, der besøgte Skolerne.

Faye døde 12te Marts 1845 og blev bisat i Thisted Kirke den 25de Marts. Ved denne Lejlighed blev sunget nedenstående Salme, forfattet af F. V. Trojel.

En hæderkronet Oldings Støv
vi bringe nu til Muldet!
han lånte ikke vissent Løv
af Våbenskjold og Guldet.
Som Yngling vandt han Digterglands,
som Mand og Olding Borgerkrands
hos konge og hos Folket.

Det dæmred for det danske Sprog,
da det for ham sig fjøjed,
Naturens Kraft, hvorhen han drog,
til Skønheds Ler han bøjed,
og intet Løvværk skænkede Ly,
hvor mangel Bøge nu søger Sky,
af Fayers Hænder plantet.

Men mest i Dag skal prisen han,
i lange Sørgerader
som Kongens højtbetrede Mand
og undergivnes Fader
for Dygtighed og Snilde stor,
for Kjærlighed og Mildheds Ord
i Hjærte og på Læbe.

Som Psychen breder vingen ud,
når den er død som Puppe,
forklaret gik til Lysets Gud
den ædle, vise Gubbe.
Vor Tåre rinder ved hans Lig;
Gud glæde i sit Himmerig
hans Sjæl den hedengangne.

Og Slægt kom og Slægt gik, og Fayers Navn og Fayers Mandomsgerning i Brydningstiden blev glemt, glemt som Livets Lod nu engang er. Han var dog en af dem, der var med til at bygge gamle Danmarks Hus efter Nederlagets År, med til at lægge den Grundvold, hvorpå Nutidens Danmark er bygget. Vi skylder at mindes disse gamle i vor travle Tid, der er sig selv nok.

Jubelsang

af G. Faye.

Afsunget i Thisted Kirke ved Reformationsfesten
29de Oktober 1817.

Lyset slukkes - Solen blegner;
Kraft og Ungdom svinder hen;
Løvet falmer - Egen segner
mod sin Barndoms Grav igen.
Men af Graven atter stiger
Livet i forynget Vår.
Søvnen brydes, - Døden viger,
og en ny Natur opstår.

Verdens Frelser - Zions Vægter,
Mørkets Fjende - Lysets Gud,
ryddede blandt fordums Slægter
Overtroens Klinte ud.
Kærlig var hans blide Lære,
Broderkærlighed hans Krav;
og dens Løn, dens Håb, dens Ære
smilte bag den dunkle Grav.

Men det lyse Tempel falder,
styrtet om af Mørkets Hær.
Dårskab knæler og påkalder
ikke Gud, men Mennesker.
Klerker slynger Dumheds Kæder
om den tågeblændte Jord,
og imens Fornuften græder,
mætte sig med Guld og Mord.

Da opsteg til dig, du Høje;
Lastens Skrig og Dydens Råb,
og dit ømme Faderøje
smilte Vemod, smilte Håb.
Du din djærve Tjener sendte,
lagde Kraft i Heltens Hånd;
og den glade Verden kendte
i hans Lære Jesu Ånd.

Trygt på Zions høje Tinde
skal din Kirke evigt stå.
Himlens Hære skal forsvinde,
Jordens Herlighed forgå;
men din Almagt og din Ære
og dit Rige står endda.
Lovet, takket, priset være
du vor Gud! Halleluja!